

สภาพทั่วไปของสำนักธรรมปฏิบัติ

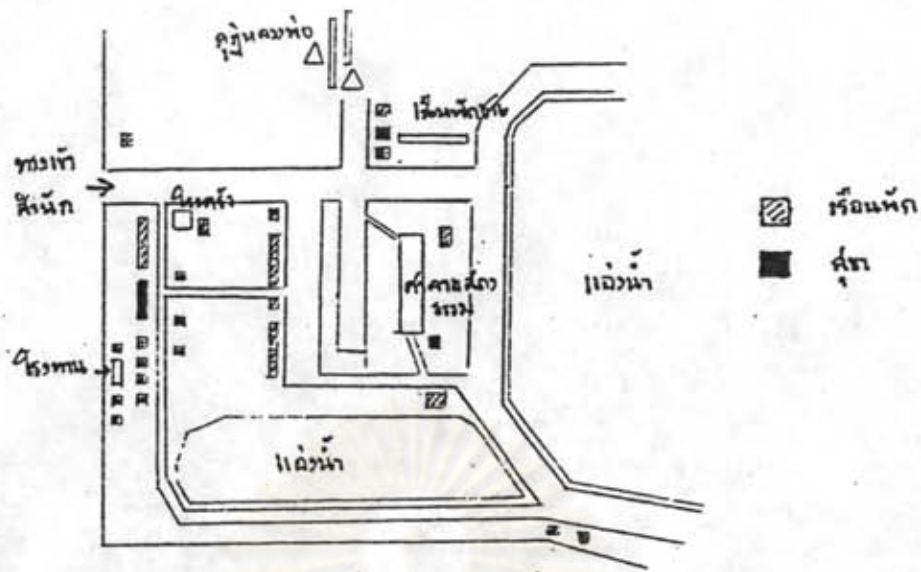
สภาพทางภูมิศาสตร์

สำนักธรรมปฏิบัติปัจจุบันตั้งอยู่ที่ด้านหลังวัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) ต. สุเทพ อ. เมือง จ. เชียงใหม่ ที่ดินบริเวณนี้เป็นของตระกูลสิโรรสซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป พื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะอยู่บริเวณเชิงดอยสุเทพ รอบ ๆ บริเวณร่มรื่นไปด้วยไม้ใหญ่น้อยและแอ่งน้ำกว้างใหญ่ถึง 2 แอ่ง ลักษณะเป็นแอ่งกระทะของพื้นที่ทำให้อากาศบริเวณนี้มีความกดต่ำมากและมีความแปรปรวนสูง คือ อากาศในตอนเช้าและค่ำจะเย็นจัดในฤดูร้อน และหนาวถึงหนาวจัดในฤดูฝนและหนาว ส่วนในตอนกลางวันอากาศจะร้อนจัดในฤดูร้อน (ประกอบด้วยต้นไม้ผลัดใบจึงขาดร่มเงาบรรเทาความร้อน) และถึงแม้อากาศในตอนกลางวันจะไม่ร้อนในฤดูหนาวแต่ก็แห้งและมีแดดจัดมาก สภาพอากาศเช่นนี้ยังความลำบากในการปรับตัวของผู้อยู่อาศัยในบริเวณนี้มาก โดยเฉพาะผู้ที่ไม่เคยชินจะเจ็บป่วยได้ง่าย

อาคารก่อสร้างในบริเวณ

พื้นที่บริเวณสำนักธรรมปฏิบัติมีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ ไม่เท่ากัน เดิมที่มีอาคารก่อสร้างเพียงศาลาฟังธรรมและที่พักเพียงไม่กี่หลังซึ่งส่วนมากเป็นแบบเรือนพักเดี่ยวกว้างยาวประมาณ 2x4 เมตร ต่อมาเมื่อมีผู้สนใจปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้นจึงขยายอาคารออก จนปัจจุบันมีอาคารก่อสร้างแบ่งได้เป็น 3 หมู่ใหญ่ คือ

1. ที่พักและศาลาเดินจงกรมของหลวงพ่อ (การเดินจงกรม หมายถึง การเดินพิจารณาธรรมะ ไม่มีรูปแบบบังคับว่าจะต้องวางเท้า วางมืออย่างไร เพียงแต่เดินไปเรื่อย ๆ ตามปกติแต่ใจพิจารณาธรรมะเท่านั้น-ผู้วิจัย) ที่พักรวมชายและศาลาเดินจงกรม หอมน้ำรวมชาย
2. ที่พักรวมหญิง ที่พักแม่ชี หอมน้ำรวมหญิงและโรงครัว
3. ศาลาแสดงธรรม

บริเวณที่พกรวมชายและหญิงด้าน โรงทานเป็นบริเวณที่มีผู้อยู่เป็นประจำ ส่วนบริเวณอื่นจะมีผู้เข้าพักเต็มก็ต่อเมื่อมีการจัดอบรมขึ้น ลักษณะอาคารที่พักเป็นแบบที่จัดสร้างด้วยไม้บ้าง ปูนบ้าง มีขนาดใหญ่บ้าง เล็กบ้าง ส่วนมากเป็นห้องโล่ง ๆ ปูเสื่อน้ำมัน ไม่มีเครื่องนอนให้เพราะเป็นการแก่ผู้อยู่ประจำในการดูแลรักษาและซ่อมแซม อาคารส่วนมากไม่มีห้องน้ำภายในอาคาร มีเพียงในบางอาคารเท่านั้น ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุที่มาปฏิบัติธรรม สำหรับสาธารณูปโภคน้ำประปาไฟฟ้ามีพร้อม อาจจะขาดแคลนน้ำบ้างก็เฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งทางสำนักแก้ไขปัญหาโดยการเปิด-เปิดน้ำเป็นเวลา

นอกเหนือจากอาคารที่พักก็มีห้องน้ำ โรงครัว และ โรงทาน ห้องน้ำแบ่งเป็น 2 ฝาก ๆ หนึ่งเป็นห้องอาบน้ำ อีกฝากหนึ่งเป็นห้องสุขา 3 หมู่ ๆ ของผู้หญิงมีห้องอาบน้ำ 4 ห้องและห้องสุขา 4 ห้อง หมู่ของผู้ชายมีอย่างละ 2 ห้อง และหมู่รวมใกล้ศาลาฝั่งธรรมมีเฉพาะห้องสุขา 3 ห้อง ห้องสุขามีทั้งแบบเหยียบและแบบนั่ง มีกระตาดชำระไว้พร้อม ทางด้านโรงครัวมีทั้งเตาแก๊สและเตาถ่าน มีตู้เย็น 2 ตู้ มีอ่างน้ำสำหรับล้างภาชนะต่าง ๆ ตักกับข้าว และชั้นวางจานพร้อมสรรพ ส่วนโรงทานนั้นแม้ไว้สำหรับเก็บรักษาเครื่องอุปโภคบริโภคที่มีผู้ทำทานให้ผู้อยู่ประจำได้มาเบิกใช้ โดยเฉพาะผู้ไม่มีรายได้ สิ่งก่อสร้างที่มีอยู่ทั่วไปในบริเวณสำนักก็อีกอย่างหนึ่งก็คือทางเดินจงกรม ซึ่งบ้างก็มีหลังคา บ้างก็ปูด้วยอิฐเป็นทางยาวไม่มีหลังคาเพื่อประโยชน์ให้สอยตามฤดูกาล

อาคารที่สำคัญ คือ ศาลาฝั่งธรรม มีลักษณะเป็นศาลาโล่งยาว ไม่มีผนัง หลังคามุงจากนั้นซีเมนต์ ตั้งอยู่บนเนินสูงกว่าระดับปกติ แต่เดิมมีเพียงพัดลมช่วยระบายความร้อน ปัจจุบันมีการกั้นส่วนหนึ่งของศาลาเป็นห้องสำหรับติดตั้งเครื่องปรับอากาศไว้แสดงธรรมในเวลากลางวัน และเวลาที่มีคนมานั่งธรรมกันมาก ๆ ภายในห้องมีโต๊ะและเก้าอี้ 1 ชุดสำหรับหลวงพ่อนั่งแสดงธรรม

มีไมโครโฟนและเครื่องขยายเสียงทั้งสำหรับหลวงพ่อกับผู้ฟัง เพราะการแสดงธรรมเป็นแบบสนทนากันจึงต้องมีไมโครโฟนสำหรับทั้งสองฝ่าย พื้นที่ภายในห้องบุปผารักษ์เพื่อให้นั่งฟังธรรมกันที่พื้น เนื่องจากพื้นที่จำกัดหากใช้เก้าอี้จะผู้ฟังได้น้อยกว่า สำหรับผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพไม่สะดวกที่จะนั่งพับเพียบที่พื้นก็มีม้ายาวติดผนังห้องไว้ให้ ถึงกระนั้นในบางโอกาสที่มีผู้ฟังมากคนเก้าอี้ของที่นั่งก็จะออกมาฟังนอกห้องซึ่งสามารถมองเห็นและได้ยินหลวงพ่อก็ได้ เพราะห้องนี้เป็นห้องกระจกและนอกห้องก็ติดเครื่องขยายเสียงไว้ด้วย

ศาลาฟังธรรมนั้นนอกจากจะเป็นที่ฟังธรรมแล้วยังใช้เป็นที่เดินจงกรมหรือยืนพิจารณาธรรมอีก กล่าวคือบริเวณที่นอกเหนือจากห้องปรับอากาศหากมีการแสดงธรรมที่ตรงนี้ ผู้ฟังก็จะใช้เก้าอี้พับนั่งฟังธรรม เมื่อเลิกแล้วก็พับเก็บฝังไว้ข้างเสาทำให้มีที่โล่งกว้างและยาวสำหรับเดินจงกรมได้ ส่วนในห้องปรับอากาศนอกเวลาฟังธรรมก็ใช้ประโยชน์ในการยืนสมาธิ (การยืนสมาธิเป็นอริยาบทหนึ่งปฏิบัติกันในการพิจารณาธรรมะ มีรูปแบบคือจะต้องยืนโดยไม่ยกฝ่าเท้าขึ้นจากพื้นเลย และถ้าจะให้ได้ประโยชน์เต็มที่ก็ควรยืนนิ่งที่สุด ไม่ขยับเขยื้อนส่วนใดของร่างกายเลยเป็นเวลานานับชั่วโมงแล้วแต่การฝึกของแต่ละบุคคล โดยทั่วไปแล้วผู้ปฏิบัติมักยืนเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ชั่วโมง ตามคำแนะนำของผู้อบรม - ผู้วิจัย) เนื่องจากหากยืนภายนอกจะถูกแมลงต่าง ๆ รบกวนได้

ตลอดระยะเวลาปีกว่าที่ผู้วิจัยทำการสังเกตการณ์ภาคสนามนี้ อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในสำนักมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไข และเพิ่มเติม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นรวดเร็ว ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ผู้คนที่มีการตัดสินใจที่เด็ดขาด ฉับพลัน คิดแล้วมักลงมือทำทันที ดังนั้นเมื่อเห็นสิ่งใดควรแก้ไข ก็ลงมือทำทันที เช่น เมื่อเข้าฤดูแล้งอากาศแห้งมาก กิ่งไม้ติดไฟง่าย ก็จัดการติดตั้งเครื่องฉีดน้ำบนหลังคาทันที การต่อเติมห้องปรับอากาศ การติดตั้งเครื่องเสียง การลาดยางพื้นถนนในสำนัก การซื้อรถยนต์เก่าเพื่อใช้สอยในสำนัก การสร้างอาคารที่พักเพิ่มเติมก็เช่นเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรวดเร็วและฉับพลันเหล่านี้ประกอบด้วยความสัมพันธ์ของสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความคล่องตัวของสมาชิกในสังคมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีกว่า

ผู้อยู่ประจำสำนัก

จำนวนผู้พักอยู่ประจำที่สำนักทั้งชาย-หญิง มีประมาณ 30 คน เป็นชาย 6 คน และหญิง 24 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นแม่ชี 7 รูป ขรवास 17 คน อายุประมาณต่างกันจาก 15-80 ปี ส่วนมากอยู่ในวัยรุ่นถึงวัยกลางคน อาชีพของบุคคลเหล่านั้นนอกจากนี้แล้วจำนวนหนึ่งประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวนหนึ่งรับราชการ ที่เหลือเป็นผู้ที่เลิกจากการประกอบกิจการแล้วและมีเงินเก็บพออยู่ปฏิบัติธรรมได้บ้าง แต่เดิมคนเหล่านั้นเคยประกอบอาชีพต่าง ๆ นับตั้งแต่ชาวนา ครู พนักงานสายการบิน พนักงานโรงแรม สมุห์บัญชี เจ้าของสวนผลไม้ ตลอดจนถึงเจ้าของกิจการค้าผ้าที่ลำเพ็ญ เป็นต้น

ค่านิยมพื้นฐาน

ค่านิยมพื้นฐานของชุมชนสำนักธรรมปฏิบัติค่อนข้างแตกต่างจากสังคมภายนอกจากการศึกษาอาจสรุปได้เป็น 5 ข้อ ดังนี้

1. 'ทำเอาเอง' คติสั้น ๆ ง่าย ๆ แต่สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่แล้วเข้าใจและปฏิบัติตามได้ค่อนข้างยากนี้เป็นค่านิยมของชุมชนนี้ หมายถึง การกระทำทุกอย่างไม่ว่าดีหรือชั่ว ตัวเองทำเองได้เอง ไม่มีใครบังคับ อ้อนวอน หรือให้ร้ายแก่ใครได้ นอกจากนี้การทำอะไรให้กันก็ถือว่า 'ทำเอาเอง' ไม่มีหนี้บุญคุณที่ต้องตามชดใช้กันต่อไป เช่น เมื่อบุคคลหนึ่งชักผ้าให้อีกบุคคลหนึ่ง จะไม่มีหนี้บุญคุณหรือการติดค้างใด ๆ ให้ต้องกังวลใจเพราะผู้ที่ทำก็ถือว่าเขาได้ละความซี-เกียจและได้รับความขยันมาเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของตัวเอง ผู้รับเองก็ต้องละความกังวลใจหรือความรู้สึกติดค้างซึ่งโดยทั่วไปมักเรียกว่า 'ความเกรงใจ' และได้ความสบายใจมาแทน ค่านิยมนี้ทำให้ต่างคนต่างคิดทำความดีเอาเอง เอาใจใส่ซึ่งกันและกัน โดยไม่มีหนี้บุญคุณติดพันกัน ต่างคนต่างเป็นอิสระในการทำความดีของแต่ละคน ๆ ไป เป็นต้น

ผลพลอยได้จากคตินี้อาจมีหลายประการ แต่ผู้ปฏิบัติธรรมเห็นว่าค่านิยมนี้ช่วยให้ในสังคมไม่มีการแข่ง โดษกันหรืออิจฉากัน แต่จะแข่งโทษตัวเองเท่านั้นเพราะถือว่าการแข่ง โดษคนอื่น ไม่มีประโยชน์อะไรแก่ใครปรับปรุงตนเองก็ได้ แต่การแข่งโทษตัวเองจะสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นได้ และถือว่าใครทำผิดเขาก็ได้รับผลร้ายเอง แต่จะมีการตักเตือนกัน หากมีการบวราณา กันไว้เพราะถือว่าผู้ที่เห็นเพื่อนด้อยอดตักเตือนเมื่อเห็นเพื่อนกระทำความผิด ทั้งนี้ผู้เตือนจะต้อง

สามารถให้ความกระจ่างว่าสิ่งที่ผิคนั้นคิดอย่างไร มีโทษอย่างไร และที่ถูกต้องจะเป็นอย่างไร มีคุณอย่างไร ให้ผู้ฟังเข้าใจได้เพื่อไม่ให้มีการตักเตือนกันแบบไม่มีหลักฐานซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ การตักเตือนนี้จะทำในขณะที่ปัจจุบันที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้นเพื่อมิให้เกิดการผิดพลาดและเพื่อจะได้แก้ไข ในปัจจุบันนั้นเลยก็เดียว

2. 'อยู่กับปัจจุบันเท่านั้น' คำนิยามนี้ถือว่าปัจจุบันเท่านั้นที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้นได้ อดีตผ่านไปแล้วแก้ไขอะไรไม่ได้ อนาคตยังมาไม่ถึง ไม่อาจจะทำอะไรกับอนาคตได้ การอยู่กับปัจจุบันมีผลหลายประการ ประการหนึ่งคือ มีผลให้ไม่มีการผูกโกรธกันหรือเหยียบย่ำกัน เช่น หากใครได้เคยทำผิดไปก็ไม่ได้สรุปว่าปัจจุบันเขาจะต้องทำผิดอีกหรืออนาคตเขาจะไม่มีโอกาสถูก การพูดถึงอดีตแม้ว่าเป็นด้านที่สดใสหรือเศร้าหมอง หรือการคาดเดาและวาดอนาคตไว้สวยหรู จึงไม่ใช่สิ่งที่น่านิยมนิยมขึ้นสำหรับสังคมที่ ผลของการอยู่กับปัจจุบันอีกประการคือมีผลให้คนไม่ซี-เกียจหรือเพ้อฝัน

3. 'ความไม่เที่ยงของสังขาร' นอกจากนิยามอยู่กับปัจจุบันแล้วสมาชิกของชุมชนนี้ยังกำหนดรู้ถึงความไม่เที่ยงของสังขารซึ่งหมายถึงตัวเขาเองและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเขา ผู้ปฏิบัติธรรมผู้หนึ่งกล่าวว่า หากคนเราไม่กำหนดรู้ถึงความไม่เที่ยงของสังขารไว้ประจำ ๆ แล้ว หากพบกับความเปลี่ยนแปลงกระทบหันจิตใจย่อมท้อทันทิว เพราะตามปกติแล้ว คนเรามักตั้งความหวังต่อสิ่งต่าง ๆ ไว้เพียงอย่างเดียว เป็นการหวังเที่ยงในสิ่งที่ไม่เที่ยง เช่น การหวังให้ใจคนรักซื่อตรงต่อตนเพียงคนเดียวตลอดไป เมื่อเขาเกิดเปลี่ยนไป จึงเสียใจผิดหวังมากจนถึงกับฆ่าตัวเองตายไปก็ได้ หรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น การนัดหมายต่าง ๆ คนเรามักหงุดหงิดและเกิดโทสะ เมื่อคู่นัดไม่มาตามนัดหรือมาล่าช้า ซึ่งจะไม่เป็นเช่นนั้นหากเราฝึกกำหนดว่าไม่มีสิ่งใดในโลกที่เที่ยง คู่นัดนั้นอาจจะมาตรงหรือไม่ตรงเวลา หรือเขาอาจจะมาหรือไม่มาตามที่นัดไว้ก็ได้ แม้ว่าเขาจะไม่เคยผิดนัดมาก่อนก็ได้หมายความว่าครั้งนี้เขาจะผิดไม่ได้ ผู้ปฏิบัติธรรมที่นี้จึงพยายามฝึกตนเองไม่ให้ท้อทันทิวต่อการเป็นไปของสังขารซึ่งไม่เที่ยงด้วยการกำหนดรู้ความไม่เที่ยงไว้ประจำใจ

4. 'ความเสมอภาค' สังคมที่ถือว่าทุกคนมีศักยภาพในการทำดีหรือความชั่วได้เหมือน ๆ กันไม่ว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ มีการศึกษาสูงหรือต่ำเพียงใด ผู้ปฏิบัติธรรมจะฝึกตัวเองให้นับถือกันที่ความดีไม่ใช่ที่อายุหรือฐานะใครใด ๆ เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัยอาจจะยกมือไหว้เด็กอายุ 12 ปีที่สามารถชี้ผิดและแนะนำถูกให้เขาได้ในปัจจุบันที่เขากำลังกระทำผิดอยู่โดยไม่ขัดเขิน

เพราะอาจารย์ผู้นั้นเคารพความดีของเด็ก

5. ความเห็นแก่ประโยชน์ ประโยชน์ในที่นี้ หมายถึงประโยชน์ที่แท้จริง คือประโยชน์ต่อตัวผู้ปฏิบัติธรรมที่เป็นทั้งประโยชน์ต่อตัวผู้ปฏิบัติเองและผู้อื่นรอบข้าง ตามปกติคนเรามักอ้างว่าตนทำในสิ่งที่เห็นประโยชน์ แต่สิ่งนั้นมิได้เป็นประโยชน์ที่แท้จริงเลย เช่น ความขยันหมั่นเพียรในการทำมาหากินของพวกขโมย พวกเขาคิดว่าตนเองทำประโยชน์ให้แก่ตัวเอง คือ ได้เงินมาจับจ่ายใช้สอย ดำรงชีวิตตามใจชอบได้ แต่ในทางพุทธศาสนาหรือตามที่ผู้ปฏิบัติธรรมที่พยายามเรียนรู้ั้น ความขยันหมั่นเพียรของพวกขโมยเป็นโทษมิใช่ประโยชน์ เนื่องจากประโยชน์ที่แท้จริงจะต้องเป็นประโยชน์ตลอดไปทั้งต่อผู้ปฏิบัติเองและผู้อื่น ในกรณีนี้ความขยันหมั่นเพียรของพวกเขาก็ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและในที่สุดก็กลับกลายเป็นโทษต่อพวกเขาเอง พวกเขาจะถูกจับตัวมาดำเนินคดี ต้องอยู่อย่างหลบ ๆ ซ่อน ๆ ไม่มีชีวิตที่สงบสุขได้เลย

ประโยชน์ที่แท้จริงเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องการศึกษาให้รู้จริง พวกเขาบอกว่า สังคมเราทุกวันนี้ต้องวุ่นวายเพราะคนเราส่วนมากไม่รู้จักระโยชน์ที่แท้จริง เราทั่วไปรู้จักแต่สิ่งที่ทำแล้วสบายใจหรือสุขเพียงชั่วครู่ชั่วยามเช่นพวกขโมยข้างต้น เราไม่รู้จักระโยชน์ที่เป็นประโยชน์ตลอดกาล เราจึงยังพบกับปัญหา สร้างปัญหา แก้ปัญหา วุ่นวายกันตลอดเวลา ยิ่งวุ่นวายกับปัญหาต่าง ๆ ตลอดเวลา พวกเขามอบรมกันเพราะที่สอนให้รู้จักประโยชน์ที่แท้จริง ให้รู้จักแยกแยะความดี-ความชั่วและคุณโทษของสิ่งต่างๆ ด้วยตัวของตัวเอง โดยผู้ทำการอบรมเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ชวนให้รู้จักคิดในแง่มุมซึ่งผู้ปฏิบัติมักคิดไม่ถึง

ความเห็นแก่ประโยชน์นี้ส่งผลทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลายให้ความสำคัญอย่างมากเป็นพิเศษต่อการฟังธรรมะจากหลวงพ่อก่อน พวกเขาจะละวางกิจอื่น ๆ เช่น งานสอน ค้าขาย หรือหากกำลังซักผ้าก็ทิ้งงานซักผ้าไว้ก่อน หากกำลังทำกับข้าวก็ทิ้งกะทะไว้ก่อน แม้กระทั่งกำลังตีหมาแพ็กก็ไม่รีรอที่จะทิ้งหมาแพ็กไว้ก่อนเพื่อมาฟังธรรม เท่าที่ผู้วิจัยสังเกต เห็นว่าเป็นเช่นนี้กันทุกคนตั้งแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ลงไปจนถึงลูกเล็กเด็กแดง ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ยังความประหลาดใจแก่ผู้พบเห็นพวกเขาว่าการได้ฟังธรรมะของหลวงพ่อบริยายได้เหมือนกับเด็ก ๆ ได้รับประทานขนมหวานมันอร่อยจับใจธรรมะของท่านฟังแล้วสามารถคลายทุกข์ร้อนจากใจและนำไปเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้จึงอยากฟังไปเรื่อย ๆ ไม่รู้จักเบื่อ

แม้ว่าคนที่นี่จะมีความเป็นตัวของตัวเอง ทุกคนมีอิสระในการที่จะทำอะไรก็ได้ซึ่งทุกคนจะคำนึงถึงอยู่เสมอว่าสิ่งที่ตนทำนั้นมีประโยชน์หรือไม่หากไม่แน่ใจสามารถถามผู้ทำการอบรมได้

ผู้ปฏิบัติธรรมที่พยายามฝึกตัวเอง ไม่ให้ยึดติดอยู่กับตัวบุคคล แต่จะคำนึงถึง 'ประโยชน์' เป็นหลัก
ฐานในการตัดสินคุณค่า แม้หลงพ้อเองท่านก็ไม่ให้เชื่อว่าท่านถูกเสมอไป ท่านจึงเปิดโอกาสให้
ผู้ปฏิบัติธรรมทุกคน ได้แสดงความเห็นขัดแย้ง ได้ตลอดเวลา แล้วนำมาเปรียบเทียบหาประโยชน์ว่า
ฝ่ายใดเป็นความจริงที่เป็นประโยชน์และ ไม่มีใครสามารถหาหลักฐานมาลบล้าง ได้แล้วจึงนำความ
เห็นของผู้หนึ่งมาปฏิบัติต่อไป

กิจวัตรประจำวัน

โดยทั่วไปผู้คนที่ตื่นตอนประมาณ 04.00 น. โดยมีการตีระฆังปลุก ทำกิจวัตรส่วน
ตัวอย่างเร่งด่วนเพื่อมาฟังธรรม ซึ่งปกติแล้วการแสดงธรรมเวลานี้จะมีเฉพาะในช่วงที่เปิดการอบรม
ไม่เช่นนั้นแล้วผู้ปฏิบัติก็จะต่างคนต่างพิจารณาธรรมในอริยาบทใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการยืน การ
เดิน การนั่ง หรือการนอน ส่วนมากนิยมการยืนและการเดิน ซึ่งเป็นอริยาบทที่ทุกขเวทนา (ปวด
เมื่อย) มากกว่าการนั่งและนอน การเลือกปฏิบัติเช่นนี้เป็นประโยชน์ในการฝึกความอดทนและช่วย
ให้พิจารณาธรรมได้นานไม่่วงเหงาหาวนอนง่าย ๆ

ประมาณ 06.00 น. แม้จะออกนิมิตมาต บางที่ก็ใช้รถเป็นรถโฟลคคัสสี่ล้อ สภา
ก่อนข้างเก่าเพราะซื้อต่อจากผู้ใช้นี้แล้ว ของสำนัก บางที่ก็อาศัยรถของอุบาสกที่มาค้างที่สำนักในวัน
พระและวัน โทณออกไปนิมิตมาตเนื่องจากที่ตั้งของสำนักอยู่ในซอยลึก ไม่สะดวกและปลอดภัยต่อการ
เดินออกไปของแม่ชีในตอนเช้า ประกอบกับเหตุผลที่ว่า การนิมิตมาตไม่ควรไปซ้ำที่กันประจำทุกวัน
เพื่อเปิดโอกาสให้อุบาสกอุบาสิกา ได้ทำบุญทานกันอย่างทั่วถึงและแม่ชีจะได้มีโอกาสเผยแพร่ธรรมะ
ได้ทั่วถึงด้วยซึ่งหากแม่ชีเดินทางด้วยเท้าจะไม่สามารถกระจายไปทั่วถึง ที่ที่ออกนิมิตมาตมี
โอกาสเผยแพร่ธรรมะด้วย เช่น ครั้งหนึ่งอุบาสกชราผู้หนึ่ง ใส่อาหารในบาตรแม่ชีแล้วก็ขอให้แม่ชี
ให้ศีลให้พร แม่ชีบอกกับเขาว่า เขาเอาอาหารให้แม่ชีแล้วเขาก็ได้ละความตระหนี่เห็นยวใน
อาหารนั้นไปแล้ว บุญก็ได้ที่ใจเขาแล้ว ความปิติสุขก็เกิดที่ใจเขาแล้ว แม่ชีไม่มีหน้าที่ให้ศีล ให้พร
ให้ความสุขแก่ใคร ๆ ได้ ให้ได้ก็ค่าแนะนำอย่างนั้นเท่านั้น บุญกุศลใครทำเองก็ได้เอง

การนิมิตมาตจะแยกย้ายกันไปตามที่ต่าง ๆ ที่ละ 1-2 รูป ถ้าใช้รถสำนักก็จะกลับพร้อม
กันโดยรถจะเวียนไปรับตามจุดต่าง ๆ ไม่เช่นนั้นก็ต่างคนต่างกลับ โดยทั่วไปจะเสร็จกิจประมาณ
07.30 น. ในช่วงที่เปิดการอบรมมักไม่มีการออกนิมิตมาตเนื่องจากการทำทานกันที่สำนัก

ช่วงเวลาที่แม่ซื้ออกกิมเพาตและผู้ปฏิบัติอื่น ๆ อาจจะพิจารณาธรรมต่อหรือทำกิจวัตรส่วนตัว เช่น ทำความสะอาดเครื่องนุ่งห่มและที่พัก หรือจัดเตรียมอาหาร เป็นต้น

ประมาณ 08.00 น. เป็นเวลารับประทานอาหาร เนื่องจากรับประทานเพียงวันละ 1 มื้อจึงต้องมีอาหารมากเป็นพิเศษ ในเมื่อเดียวกัน ของความมักจะเป็นอาหารทางเหนือและภาคกลาง ของหวานและผลไม้ไม่มีขาด บางครั้งมีผลไม้เอกฤดูกาลอีกด้วย เนื่องจากมักมีอุบาสกอุบาสิกาเข้ามาถวายหลวงพ่อบและนำมาทำบุญทานกับสาธุศิษย์ด้วยเสมอ การจัดเตรียมอาหารหากอยู่ในช่วงอบรม จะสั่งอาหารจากร้านเนื่องจากมีผู้ทำทานค่าอาหารเสมอและเพื่อมิให้ต้องยุ่งยากและเสียเวลาในการพิจารณาธรรม หากนอกช่วงสำรวมผู้ปฏิบัติจะดูแลตัวเอง อาจออกไปซื้อที่ปากซอยซึ่งใช้เวลาเดินออกไปประมาณครึ่งชั่วโมงหรือประกอบเอง เพราะมีเครื่องครัวให้ยืมใช้หรือบางที่แม่ชีรับทานได้มากก็จะทำทานให้ฆราวาสต่อ

ประมาณ 10.00-13.00 น. เป็นเวลาทำกิจส่วนตัวเช่นกัน ส่วนมากจะพักผ่อนหลังรับประทานอาหารเช้า เนื่องจากการรับประทานอาหารปริมาณมากในเมื่อเดียว ขนาดอึดได้ตลอดวันจนถึงวันรุ่งขึ้น เช่นนี้ร่างกายควรจะพักผ่อนเล็กน้อย นอกจากพักผ่อนแล้วพวกที่อยู่ประจำก็จะทำงานตามหน้าที่ของตนตามที่แบ่งกันรับผิดชอบ

ประมาณ 13.00-16.00 น. หากอยู่ในช่วงเปิดอบรมหรือวันหยุดราชการจะเป็นเวลาฟังธรรมจากหลวงพ่อบ ไม่เช่นนั้นผู้ปฏิบัติก็จะแยกย้ายกันไปปฏิบัติพิจารณาธรรมในอิริยาบถต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นการยืนเนื่องจากช่วงบ่ายไม่มีใครที่ร่วมให้เดินจงกรมได้มากนัก

ประมาณ 16.00-19.00 น. ทำกิจส่วนตัวหรือพิจารณาธรรมต่อ หรืออาจช่วยกันทำความสะอาดรอบ ๆ บริเวณเส้าณิก เช่น เก็บกวาดใบไม้ รดน้ำต้นไม้ เป็นต้น

ประมาณ 19.00-21.00 น. เป็นเวลาฟังธรรมเป็นประจำนอกจากหลวงพ่อบอาหารหรือมากรุงเทพฯ ก็จะต่างคนต่างปฏิบัติเอาเองจนถึงประมาณ 23.00 น.

ในเวลาที่ทำกิจส่วนตัวนั้น ผู้ที่อยู่ประจำจะทำงานตามหน้าที่ที่แบ่งกันรับผิดชอบ เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ ศาลาฟังธรรม รดน้ำต้นไม้ ทำความสะอาดอาคารที่พักที่มีอยู่ทั้งหมด เป็นต้น ทั้งนี้หากในช่วงที่มีการอบรมผู้เข้าอบรมมักช่วยทำงานเหล่านี้ด้วย เป็นการทำบุญเอาเอง

ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลายคนแล้วว่า ในตอนแรกที่เริ่มมาปฏิบัติธรรมกันรู้สึกว่ายากที่นอนสบายเกินไป มีเวลาว่างมากเกินไป ไม่เห็นต้องทำอะไรเลยนอกจากกินแล้วก็นอนและนั่งฟังธรรมสบาย ๆ จนบ่อยครั้งที่รู้สึกหงุดหงิดและเบื่อ พวกเขาจึงรู้สึกอายนอกจากบุคคลภายนอกมักมองว่า

พวกเขาเป็นพวกที่เกียจคร้านและเห็นแก่ตัว จนกระทั่งเมื่อเริ่มตระหนักถึงจุดมุ่งหมาย ของการศึกษาและการปฏิบัติธรรมซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจโดยตรงเป็นการทำงานในใจโดยเฉพาะ กล่าวคือเป็นการฝึกสังเกตความคิดของตัวเองและวินิจฉัยให้ออกว่าคิดอย่างไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ และเรียนรู้การคิดให้พ้นจากทุกข์ ซึ่งเป็นงานที่ต้องการการเอาใจใส่ตลอดเวลาไม่มีการหยุดหรือเลิกงานเหมือนการประกอบอาชีพทั่วไป พวกเขาอธิบายเสริมว่าเหตุที่คนเรามักมีความคิดดังกล่าวข้างต้นในตอนที่ยังไม่ได้มาสัมผัสด้วยตัวเองก็เนื่องจากความที่เคยชินอยู่แต่กับการทำงานที่ต้องมีผลงานแสดงออกมาให้เห็นได้ชัดเจน เช่น หากเป็นแม่บ้าน ทำงานเต็มทีก็จะได้เห็นบ้านช่องเป็นระเบียบเรียบร้อย อาหารสมบูรณ์ ถ้าเป็นอาจารย์ก็จะได้เห็นนักเรียนเรียนได้ดี สอบผ่านไปได้ก้าวหน้าต่อไป ถ้าเป็นวิศวกรก็จะเห็นอาคารที่สำเร็จด้วยความสามารถของตน แต่การทำงานพิจารณาธรรมเป็นเรื่องของจิตใจ ขณะทำงานก็ไม่มีใครเห็น ขณะได้ผลลัพธ์คือสามารถเข้าใจธรรมะ ได้ลึกซึ้ง ได้ความปิติสุขมา คนอื่นมองไม่เห็นหรืออาจเห็นได้บางแต่ต้องใช้ เวลาและการสังเกตนานพอสมควร

การที่จะรู้ธรรมแต่ละข้อไม่ใช่เรื่องง่าย เช่นการที่จะฝึกให้มีสติ-สัมปชัญญะ และรู้จักสติสัมปชัญญะต้องใช้เวลานานเป็นหลายเดือนหรือเป็นปี เห็นได้จากเวลาที่หลวงพ่อดำถามเรื่องสติ-สัมปชัญญะ ผู้ปฏิบัติหลายคน (ทั้งเก่าและใหม่) ตอบไม่มีใครจะถูกต้อง ดังนั้นการปฏิบัติธรรมที่เห็นเพียงผิวเผินอาจจะสลายแต่จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้ปฏิบัติกล่าวไว้ต่าง ๆ ดังนี้คือ

"เพียงแค่นั่งให้เข้าใจตรงตามที่หลวงปู่ต้องการก็ยากแล้ว เรื่องจะนำไปปฏิบัติเองให้ถูกได้แทบไม่ต้องพูดถึง" หรือ

"นั่งท่านก็คิดว่าเข้าใจแล้ว พอท่านถาม กลับตอบไม่ตรงตามที่ท่านมุ่งไว้" หรือ

"ตอบคำถามท่านที่ไรไม่เคยถูกสักที ไม่ตอบก็ไม่รู้ดีกว่าที่เราเข้าใจมักถูกหรือผิด" หรือ

"ละกิเลสเนี่ย มันทุกข์จริง ๆ เลย!

โครงสร้างการสื่อสารทั่วไปในชุมชน

เนื่องจากมีความเสมอภาคกันอย่างมากในชุมชน ระบบการไหลของข่าวสารจึงเป็นอิสระอย่างมากเช่นกัน ไม่จำกัดว่าผู้มีระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเท่ากันเท่านั้น จึงจะพูดคุยติดต่อกัน การอยู่ร่วมกันที่ทุกคนทำงานแบบเดียวกัน ช่วยกัน พูดคุยใน

เรื่องเดียวกันคือเรื่องของจิตใจซึ่งเข้าใจกันได้ทุกเพศทุกวัย อย่างไรก็ตามก็ผู้คนที่ไม่นิยมการนั่งจับกลุ่มพูดคุยกันมากนักเพราะถือว่าตราบไตที่ยังไม่มีปัญหาถูกละเมิดชัดเจนด้วยตนเอง เมื่อคุยกันก็อาจจะกลายเป็นการคุยในเรื่องที่ไม่ใคร่เป็นประโยชน์ เช่น คุยเรื่องใครเป็นใคร ทำอะไรกันในสังคม เรื่องสนุกสนานในอดีตหรือไม่กี่วางแผนอนาคตกัน บางทีก็เลยเถิดไปถึงการชู้ชนิินทา ยุหยอ โดยไม่รู้ตัวอีกด้วย ดังนั้นจึงมักคุยกันเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นหรือที่ทักทายปราศรัยกันพอสมควรเท่านั้น การพูดคุยกับหลวงพ่อก็เช่นเดียวกัน มีลักษณะเป็นการสื่อสาร 2 ทาง ทุกคนมีอิสระที่จะพูดคุยกันเท่าที่เวลาและสุขภาพของท่านจะอำนวย เรื่องที่พูดคุยกันเป็นเรื่องของจิตใจและปัญหาของแต่ละบุคคลซึ่งนำมาให้ท่านช่วยแก้ข้อสงสัย

หากมอง โครงสร้างการสื่อสารภายในสังคมนี้เพียงผิวเผิน อาจจะเข้าใจว่าผู้คนที่ค่อนข้างจะต่างเพี้ยนกัน มีลักษณะเหมือนต่างคนต่างอยู่ ตัวใครตัวมัน แต่เท่าที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นก็คือ แม้ว่าพวกเขาจะพยายามไม่คุยกันในเรื่องที่ไม่จำเป็นแต่พวกเขาก็เอาใจใส่กันดีมาก เช่น ในกรณีที่อาจารย์ผู้หนึ่งซึ่งพักอยู่ที่สำนักแต่ห่างออกไปทางวัดอุโมงค์ยังไม่มาฟังธรรมเมื่อถึงเวลาฟังธรรมจะมีคนวิ่งไปตามเพื่อ ดูว่าเจ็บป่วยหรือไม่ หรือขณะที่ผู้ปฏิบัติคนใดคนหนึ่งเจ็บป่วย ผู้ปฏิบัติด้วยกันจะพาไปหาหมอหรือไปตามหมอมาตรวจ คอยดูแลปรนนิบัติเรื่องอาหารการกิน ยารักษาโรค ทำความสะอาดเสื้อผ้าเครื่องนุ่มห่ม ที่อยู่อาศัยให้ หรือเวลาที่ใครจะออกไปซื้อของก็จะอาสารับฝากซื้อของสำหรับผู้ที่ไม่ออกไปเสมอ ๆ อาหารและเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามอาคารที่นั้นก็มักออกปากให้ใช้กันได้ทั่วไปอีกด้วย เพียงแต่จะใช้แล้วควรจะต้องเก็บที่เดิม เป็นต้น

กิจการต่าง ๆ ภายในสำนัก

กิจธุระต่าง ๆ ภายในสำนักเช่น การจัดการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ การดูแลความสะอาดเรียบร้อยภายใน การจัดการรายรับ-รายจ่ายของสำนัก การจัดการอบรม และอื่น ๆ โดยทั่วไปเป็นการช่วยกันดูแล แต่หากเป็นเรื่องสำคัญก็จะปรึกษาคณะกลุ่มหนึ่งซึ่งประกอบด้วยเจ้าของที่ดินที่สำนัก และโยมอุปฐากหลวงพ่อกันกลุ่มนี้เป็นผู้อำนวยการให้สิ่งต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่นทั้งในเรื่องการจัดการออกแบบ การก่อสร้าง รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งเงินจำนวนนี้จะได้มาจากการทำทานของผู้ปฏิบัติ หากไม่พอคณะกลุ่มนี้ก็จะใช้เงินส่วนตัวจ่ายไป

รายจ่ายประจำของสำนักงานมีดังนี้คือ ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ เชื้อเพลิงท่งต้ม (แก๊สและถ่าน) น้ำมัน ค่าซ่อมบำรุงรถ และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น กระดาษชำระ เป็นต้น

สำหรับการรักษาพยาบาล ยามที่มีอุบัติเหตุเจ็บไข้ได้ป่วย หากเจ็บไข้เล็กน้อยจะมีตู้ยาประจำสำนักงานอยู่ที่ศาลาพักร้อน และสามารถให้แพทย์ตรวจอาการได้เสมอเนื่องจากมีแพทย์ซึ่งเป็นผูปฏิบัติมาพักร้อนประจำเกือบทุกคืน หรือหากฉุกเฉินก็สามารถไปหาแพทย์ผู้พักบ้าน ได้ตลอดเวลา ค่ารักษาพยาบาลก็มักจะไม่ต้องจ่าย

ความเป็นมาในการอบรม

หลวงพ่อบุญธรรมแสงหาผู้ที่สนใจศึกษารธรรมะของพระพุทธเจ้าอย่างจริงจัง และยินดีปฏิบัติตามแนวที่ท่านศึกษามา มาเป็นเวลานานโดยการรุดงค์ไปตามที่ต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศไทย ท่านเคยตั้งหลักที่จังหวัดสุรินทร์และที่บางแสน เนื่องจากแนวทางในการปฏิบัติของท่านแปลกกว่าที่อื่น ๆ มาก ผู้ปฏิบัติต้องมีความอดทนและเอาใจใส่อย่างจริงจังจึงจะเห็นผลดี ดังนั้นตลอดระยะเวลาประมาณ 6 ปีที่บางแสน จึงอาจเรียกได้ว่าไม่ประสบความสำเร็จในการเผยแพร่พระธรรมของพระสัมมาพุทธเจ้าเลย ท่านจึงโยกย้ายมาอยู่ที่เชียงใหม่โดยเริ่มแรกอาศัยที่ของทหารตั้งแต่นั้นก็เริ่มมีสานุศิษย์ติดตามฟังธรรมจากท่านเป็นประจำมาสร้างกุฏิอยู่ฟังธรรมจากท่าน ระยะเวลาการแสดงธรรมเป็นแบบแสดงให้ฟังเป็นครั้ง ๆ ไป ไม่มีการจัดอบรม ต่อมาท่านสังเกตเห็นว่าการเรียนการสอนแบบนี้ไม่เป็นผลดีต่อท่านและลูกศิษย์ เนื่องจากธรรมะที่ท่านแสดงเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจซึ่งลึกซึ้งเข้าใจได้ยาก การที่ผู้ฟังมาบ้างไม่มาบ้าง ฟังไม่ต่อเนื่องกัน เปรียบเหมือนคนที่เพิ่งหัดขับรถใหม่ ๆ ยังไม่ทันไรก็เข้าไปซบในตลาด ผลก็คือไม่สามารถขับไปตลอดรอดฝั่งจนถึงจุดหมายได้ การฟังธรรมะไม่ต่อเนื่องก็ไม่สามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ทุกชั่ววอนภายในใจได้ เมื่อการเรียนธรรมะไม่ประสบผลดีท่านจึงเริ่มจัดอบรมขึ้น โดยผู้เข้าอบรมจะต้องมาอยู่ กิน นอน ที่สำนักเป็นเวลา 10 วัน ผลการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นที่พอใจของทั้งผู้อบรมและผู้เข้ารับการอบรม ตั้งแต่นั้นมาจึงมีการจัดอบรมในลักษณะเช่นนี้เรื่อย ๆ ในระยะนี้ทางกรุงเทพฯ ก็มีลูกศิษย์ที่สนใจฟังธรรมะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงมีการเปิดอบรมที่เชียงใหม่บ้างที่กรุงเทพฯ บ้างสลับกันไป เมื่อผู้เข้ารับการอบรมมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การอาศัยที่ของทหารอยู่จึงไม่สะดวกนัก จึงย้ายมาอยู่ที่ด้านหลังวัดคูโม่ตามที่คุณชัยศร สีโรรส(เจ้าหล้า)สร้างถวาย หลังจากอยู่เขตทหารมาประมาณ 2 ปี

การเปิดอบรมก็ยังคงเปิดที่เชียงใหม่บ้างที่กรุงเทพฯ บ้าง สลับกันไปแล้วแต่สภาพการณ์ต่าง ๆ จะอำนวย โดยทั่วไปจะเปิดการอบรมประมาณเดือนละ 2 ครั้ง ๆ ละ 10 วัน แล้วทำนึ่งก็พักสัก 3-4 วันจึงเปิดการอบรมอีกครั้งหนึ่งหรือตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร

วัตถุประสงค์ของการอบรม

สำนักธรรมปฏิบัติมีแนวทางการสอนธรรมะเพื่อให้เกิดปัญญา โดยมีการจัดอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถแยกแยะความดี-ชั่ว ถูก-ผิด คุณ-โทษ ได้ชัดเจนด้วยตัวเอง รู้จักพัฒนาตนเองเพื่อความสุจริตที่แท้จริงซึ่งทุกคนปรารถนา ประโยชน์ของการที่แต่ละบุคคลรู้จักตัวเองดีแล้วก็คือ เขาจะรู้จักผู้อื่น รู้จักใจเขาใจเรา รู้ว่าประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน (ผู้อื่นและสังคม) ต้องควบคู่กันไป ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญ วัฒนาประเทศ

การเตรียมการก่อนการอบรม

โดยทั่วไปช่วงเวลาที่ว่างจะอบรมแต่ละครั้งหากหลวงพ่อบุญธรรมไม่อาพาธ ท่านจะแสดงธรรมทุกวัน ๆ ละ 1 ครั้งตอนค่ำ ยกวันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์อาจเว้นรอบบ้างด้วย (ช่วงอบรมจะแสดงวันละ 3 ครั้ง ครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง นอกจากนั้นท่านอาจลงมาพูดคุยเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาต่างๆ ในบรรยากาศที่สนิทสนม ใกล้ชิดกันมากกว่าเวลาแสดงธรรมตามปกติ การพูดคุยนี้ใช้เวลาไม่แน่นอน อาจนานเป็นชั่วโมงก็ได้ สรุปลงแล้วการพบปะของท่านกับลูกศิษย์มีประมาณ 3-6 ครั้งต่อวัน) ดังนั้นเมื่อท่านดำริจะเปิดอบรม ก็จะประกาศให้ทราบในที่ประชุมเพื่อให้กระจายข่าวออกไป และเพื่อให้เวลาผู้ที่ประสงค์เข้าอบรมสะดวกเรื่องส่วนตัว เช่น เตรียมกลางาน ขออนุญาตทางครอบครัว หากคนมาช่วยดูแลบ้าน จัดการเรื่องตัวเดินทาง เป็นต้น จากนั้นก็เป็นการแจ้งชื่อผู้ต้องการเข้าอบรม ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้จัดเตรียมอาหารและที่พักได้พอเพียงกับผู้เข้าอบรม ซึ่งโดยทั่วไปจำนวนที่กำลังเหมาะก็คือ 20-30 คน แต่ก็มีผู้ประสงค์จะเข้าอบรมมากถึง 80-100 คน สำหรับเรื่องอาหารโดยทั่วไปมีผู้รับเป็นเจ้าของเรื่องค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน ๆ ไปเป็นหมู่คณะ แล้วสั่งอาหารจากร้านค้ามาส่งในตอนเช้าทุกวันเพื่อตัดภาระในเรื่องการจัดทำอาหารลง